JĘZYK I KULTURA UKRAIŃSKA WE WSPÓŁCZESNEJ HUMANISTYCZNEJ PRZESTRZENI CZASOWEJ: ASPEKTY KOMUNIKACJI MIĘDZYJĘZYKOWEJ I KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI KOMUNIKACYJNYCH WSPÓŁCZESNEGO SPECJALISTY

ZBIÓR MATERIAŁÓW Z MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWO-PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI INTERNETOWEJ

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ЧАСОПРОСТОРІ: АСПЕКТИ МІЖМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

Redakcja naukowa:
Zoia Sharlovych
Tetiana Hyrina

Łomża – Irpiń, 21.02.2024

MIĘDZYNARODOWA AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH W ŁOMŻY
PAŃSTWOWY UNIWERSYTET PODATKOWY

JĘZYK I KULTURA UKRAIŃSKA WE WSPÓŁCZESNEJ HUMANISTYCZNEJ PRZESTRZENI CZASOWEJ: ASPEKTY KOMUNIKACJI MIĘDZYJĘZYKOWEJ I KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI KOMUNIKACYJNYCH WSPÓŁCZESNEGO SPECJALISTY

Zbiór materiałów
Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej

21 lutego 2024 r.

Łomża – Irpin
2024

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ЧАСОПРОСТОРІ: АСПЕКТИ МІЖМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

21 лютого 2024 р.

Ломжа – Ірпінь
2024

УДК 811.161.2:316.7(06)
ББК 81.2(Укр)я431
У 45

Rekomendowany do rozpowszechniania w Internecie przez Radę Naukową Państwowego Uniwersytetu Podatkowego (protokół nr 11 z dnia 28 marca 2024 r.)

У 45 **Język i kultura ukraińska we współczesnej humanistycznej przestrzeni czasowej: aspekty komunikacji międzyjęzykowej i kształtowanie kompetencji komunikacyjnych współczesnego specjalisty** [wydanie elektroniczne] : zbiór materiałów Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej, Łomża – Irpin, 21 lutego 2024 r. / Redakcja naukowa: Zoia Sharlovych, Tetiana Hyrina. Irpin : Państwowy Uniwersytet Podatkowy; Łomża: Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży. Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2024. 518 s. Format PDF ; publikacja internetowa; depozytariusz instytucjonalny.
ISBN 978-83-969222-6-7
ISBN 978-966-337-721-6

Recenzenci:
dr hab. prof. Vasylieva Oleksandra, Państwowy Uniwersytet Podatkowy, Ukraina;
dr hab. doc., prof. Kovpak Viktoriia, Zaporoski Uniwersytet Narodowy, Ukraina;

Rada redakcyjna:
dr hab., prof. Zykun Nataliia, Państwowy Uniwersytet Podatkowy, Ukraina;
dr hab., prof. Hyrina Tetiana, Państwowy Uniwersytet Podatkowy, Ukraina;
dr Sharlovych Zoia, Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska;
dr doc. Zaitseva Inna, Państwowy Uniwersytet Podatkowy, Ukraina;
dr doc., **Kalyta Olena,** Państwowy Uniwersytet Podatkowy, Ukraina

Zbór zawiera materiały Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej, która odbyła się 21 lutego 2024 r. w Zakładzie Komunikacji Społecznej, Literatury i Kultury Kierunku Technologii Społecznych i Humanistycznych, Sportu i Rehabilitacji Państwowego Uniwersytetu Podatkowego, zorganizowanej wspólnie z partnerami ukraińskimi i zagranicznymi. Publikacje odzwierciedlają kierunki i wyniki badań naukowych dotyczące następujących zagadnień tematycznych: język ukraiński jako fenomen kultury narodowej, komunikacja międzyjęzykowa we współczesnym świecie geopolitycznym, dialog międzykulturowy i prezentacja kultury ukraińskiej, kompetencje komunikacyjne współczesnego specjalisty, projektowanie mediów i komunikacja wizualna we współczesnym wymiarze kulturowym, współczesne środki masowego przekazu i uniwersalność człowieka, komunikacja biznesowa i studia nad tłumaczeniami: wyzwania współczesności. Publikacja przeznaczona jest dla szerokiego grona czytelników zainteresowanych powyższymi zagadnieniami.

Zbiór powstaje z gotowych materiałów dostarczonych przez autorów. Wydawca nie ponosi odpowiedzialności za materiały przekazane do publikacji.

Wydawnictwo: MANS w Łomży

УДК 811.161.2:316.7(06)
ББК 81.2(Укр)я431

ISBN 978-83-969222-6-7
ISBN 978-966-337-721-6

© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży (Rzeczpospolita Polska), 2024
© Państwowy Uniwersytet Podatkowy, 2024

ЗМІСТ

ПАНЕЛЬ 1. УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ. МІЖМОВНА КОМУНІКАЦІЯ У СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ СВІТІ

Бондаренко Анна
МОВА ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ 20

Volkova Liudmyla, Parkhomenko Daryna
UKRAINIAN TERMINOLOGY: PROBLEMS AND PROSPECTS 23

Давидченко Інна
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ
В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ СВІТІ 28

Даниленко Людмила
ПРО ЩО ГОВОРЯТЬ ТОПОНІМИ
ПІД ВОГНЕМ ВІЙНИ (ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ)..... 36

Загалевич Валентина
РОЛЬ МІЖМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ СВІТІ 41

Зикун Наталія
ЗМІНИ В ЕКОСИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ:
ПОКОЛІННЯ ВІЙНИ (2014–2024)..... 46

Калита Олена
МОВНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 52

Проневич Олексій
ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ
ПЕРЕКЛАДУ АКТІВ ACQUIS COMMUNAUTAIRE
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ВИМІР 56

Калита Олена,
канд. пед. наук, доцентка,
доцентка кафедри соціальних комунікацій,
словесності та культури,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна

МОВНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Українська національна ідеологія була вирішальною для проголошення незалежності України. Вона сприяла формуванню національної ідеї, національної свідомості, утвердженню національної ідентичності українського народу. Основою, яка визначає змістовне і духовне наповнення національної ідеології, є мовна політика. Мовна політика – поняття не нове, воно є складником національної політики, віддзеркалює її принципи, відповідає панівній ідеології. Мовна політика – це сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток у певному напрямі мовної системи. Мовна політика здатна або закріплювати привілеї панівної мови, або ж сприяти зняттю національних конфліктів шляхом підтримки мов національних меншин. Мовна політика щодо української мови різнилася історично та географічно, оскільки в різні історичні періоди українські землі входили до різних державних утворень, чия мовна політика була спрямована на звуження сфери вживання, зміну статусу, насильницьку асиміляцію української мови, лінгвоцид.

Визначення духовного і політичного аспектів функціонування мови дозволяє по-іншому подивитися на сьогоденну мовну політику в Україні і сформулювати принципи, на які треба спиратися при її проведенні, щоб вони не заважали соціальній стабільності, подальшій структуризації суспільства і гармонізації міжрегіональних і міжнаціональних відносин.

На думку відомої мовознавиці Лариси Масенко, засади мовної політики визначає стан мови в державному, духовному, інформаційно-культурному просторі [11]. Охорона мовного середовища та вироблення націоцентричної мовної політики є одним із надважливих завдань держави, що набуває актуальності, зважаючи на недосконалість українського законодавства, політичні спекуляції, неправочинні рішення деяких місцевих рад, потужний тиск ззовні. Позитивні зрушення у провадженні націоцентричної мовної політики відбулись після

подій Революції Гідності. Під тиском громадськості було скасовано антидержавний і антиукраїнський Закон України «Про засади державної мовної політики» (мовний «закон Ківалова-Колесніченка»). Відомий український мовознавець О. Пономарів переконував, що «неподільною Україна може бути лише з єдиною державною мовою».

У зв'язку з широкомасштабним вторгненням росії на територію України гостро постала потреба у зміцненні державних основ української нації, утвердженні української мови як державної. Значна частина українців зрештою усвідомила, що звуження функцій української мови як державної на користь російської це подальша окупація України росією і знищення її як незалежної держави. За результатами останнього перепису населення 2001 року 6 млн українців не визнали за рідну мову українську, або визнали її другою після російської. Найбільше таких зосереджено в Донецькій області (15.34 % від загальної чисельності українців) і в Луганської області (11,97 %), в АР Крим (24.4 %) [3, с. 60–67]. Саме через те і триває вже 10 років московсько-українська війна. Саме захист носіїв російської мови стало підставою для збройного вторгнення. В аналітичному огляді «Становище української мови в Україні у 2017 році», підготовленому громадською організацією «Простір свободи», українську мову називають рідною більше українців – 68 % (дані без урахування окупованих територій). Це на 10 % більше ніж у попередні п'ять років [1, с. 289].

Здійснення державою певних заходів, спрямованих на захист мови титульної нації, визначає рівень національної самосвідомості та зрілості усієї спільноти, убезпечує від процесів денаціоналізації і деморалізації, оскільки мовна політика є складовою національної безпеки України. Нормативно-правові основи мовної політики зафіксовано у ст.10 Конституції України 1996 року, Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року, Законі України «Про медіа», ст. 5. Основні завдання державної політики у сфері медіа, Законі України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII, Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту» [4; 5; 6; 9; 10]. Низка законодавчих актів спрямована на зміцнення позицій української мови в засобах масової інформації. Зокрема, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації» від 23.05.2017 № 2054-VIII встановлює на телебаченні обов'язкові щотижневі квоти передач і фільмів українською мовою. 75 % державної мови для загальнонаціональних і регіональних телеканалів, 60 % – для місцевих, а також 75 % державної мови для програм новин на телебаченні [7]. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких

законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій» від 16.06.2016 № 1421-VIII, частка україномовних програм мала поступово збільшуватися до 60 %, а частка пісень українською мовою – 35 % [8]. За даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи» та Центру Разумкова, проведеного з 14 по 19 серпня 2020 р. в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей, мовні квоти підтримують 65 % українців, на Заході – 95 %. У Східному регіоні 38 % підтримують і 56 % проти [2]. З 2014 року значно зросли видатки на створення і популяризацію вітчизняних кінострічок.

Для утвердження мови титульної нації необхідно забезпечити її всеохопне функціонування у державній та освітній сферах. У Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року визначено роль української мови як складову національної безпеки і єдності українського суспільства, а мовна політика – як державницька ідеологія щодо вирішення існуючих мовних проблем. Зазначимо, що у сфері вищої освіти загрозливим є постійне скорочення викладання дисциплін суспільно-гуманітарного циклу, зокрема, української мови, української словесності та культури, національної та світової історії, української етнографії, які формують національну свідомість, націоцентричний світогляд. Для утвердження стійкого націє- і державотворчого україномовного середовища, яке забезпечить переведення освіти на вищий цивілізаційний рівень, з визначеною українською ментальністю, високою культурою мовлення, вважаємо доцільним на державному рівні ввести викладання таких дисциплін у непрофільних закладах вищої освіти.

Концепція державної мовної політики повинна забезпечувати системне розширення україномовного простору, відповідати завданням консолідації нації, регламентувати обов’язкове використання української мови як єдиної державної, передбачати дієві механізми відповідальності за порушення мовного законодавства, за обмеження її використання як державної. Для захисту українського інформаційного простору від гібридних вливів держави-агресора введено мораторій на публічне використання російськомовного культурного продукту. Ухвалено закон про нові правила набуття громадянства, який передбачає іспити з української мови, історії України та знання Конституції України.

Отже, державна мовна політика повинна бути послідовною, законодавчо обґрунтованою і регламентованою. Жорсткий правовий захист української мови як державної потрібен задля перешкоджання усім ймовірним спробам зруйнувати державну та мовно-культурну цілісність України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». Київ : НІСД, 2017. 928 с.

2. Більшість українців підтримують мовні квоти. Укрінформ. URL : https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3097335-bilsist-ukraincivpidtrimuut-movni-kvoti.html

3. Газізова О. Загрози національній безпеці в гуманітарній площині: ціннісно-смислові аспекти. *Українознавчий альманах*. 2020. С. 60–67 URL : https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/381

4. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua//laws/show/2704-19#Text

5. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

6. Про медіа : Закон України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2849-20#Text

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації : Закон України від 23.05.2017 № 2054-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19#Text

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій : Закон України від 16.06.2016 № 1421-1421-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1421-19#Text

9. Про освіту : Закон України. URL : https://ips.ligazakon.net/document/T172145?an=2

10. Про вищу освіту : Закон України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

11. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2004. С. 71.

12. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL : https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037